Herlev
Kommune

Rammeplan for arbejdet med de 10-14 årige

- et læringsgrundlag

Januar 2011

Herlev
Kommune

Rammeplan for arbejdet med de 10-14 årige - et læringsgrundlag

Rammeplanen er udarbejdet med udgangspunkt i Børnepolitikken og det fælles værdigrundlag for henholdsvis dagtilbud og skoler.

Januar 2011

Udgiver:

Børne- og Kultur-forvaltningen
Herlev Kommune
Herlev Bygade 90
2730 Herlev
Tlf. 4452 7000
Email: bkf@herlev.dk

Design, prepress og tryk:

Cool Gray A/S

Indholdsfortegnelse

Forord 5

Kvalitet 6

Mange måder at lære på 8

Det betydningsfulde samarbejde 12

Personlige og sociale kompetencer 18

Faglige kompetencer 22

Tværgående fag, temaer og problemstillinger 26

Den praktisk-musisk dimension
Kreativitet og læring 33

Kommunikative fællesskaber 36

God trivsel – Det brede sundhedsbegreb 40

Medborgerskab 44

Evaluering og dokumentationsarbejde 48

Litteraturliste 52

Artikler 53

Pôle espoir Athlétisme
Brest

Forord

Børnepolitikken og det fælles værdigrundlag for henholdsvis skoler og fritidstilbud er udgangspunktet for denne publikation:

Rammeplan for arbejdet med de 10-14 årige – et læringsgrundlag.

Børnepolitikken beskriver en række indsatsområder, der i særlig grad sætter fokus på at udvikle sammenhængen i indsatsen over for det enkelte barn.
I relation til visionen om det gode børneliv har der i perioden 2008-2010 været nedsat en projektgruppe, som har beskrevet arbejdet med områder, der er betydningsfulde i forhold til læring, undervisning og trivsel for de 10-14 årige.

Rammeplanen for arbejdet med de 10-14 årige beskriver den faglighed, vi igennem de seneste år har udviklet, og som vi forventer fortsat udvikles. Rammeplanen er således en række didaktiske overvejelser i forhold til, hvordan grundlaget i Børnepolitikken kan udmøntes i praksis i skolernes undervisnings- og fritidsdel. Den beskriver hvilke områder og tilgange, de professionelle i Herlev Kommune skal have fokus på.

Rammeplanen er blevet til i en proces over flere år, hvor det primære arbejde er foregået i en projektgruppe bestående af en klubleder, en sfoleder samt to lærere fra hver af skolerne. Styregruppen har bestået af ledelsesrepræsentanter fra alle skolerne samt af repræsentanter fra Børne- og Kulturforvaltningen. Styregruppen har via projektgruppen involveret kommunens pædagoger og lærere på skolerne i processen med udarbejdelse af indholdet i planen.
Rammeplanen beskriver arbejdet i praksis indenfor Folkeskoleloven med dertil hørende Fælles Mål og skal betragtes som et væsentligt supplement til lovgivningens bestemmelser. Rammeplanen understreger vigtigheden af at arbejde med udviklingen af såvel elevens personlige, sociale, sproglige og faglige kompetencer.

Det er en del af skolens opgave at udvikle særlige profiler på de ældste klassetrin. Områderne i denne plan kan danne udgangspunkt for arbejdet med profiler.

Formålet med rammeplanen er at:

- tydeliggøre fortsættelsen af arbejdet med rammeplanen for de 0-10 årige og dermed sikre den røde tråd i arbejdet
- styrke den faglige refleksion mellem lærere og lærere/pædagoger
- være med til at kvalificere dialogen mellem ledelse og medarbejdere
- inspirere til fortsat udvikling af arbejdet med de 10-14 årige
- være fagligt udgangspunkt i planlægning, gennemførelse og evaluering af forløb
- kvalificere dialogen med forældrene om indholdet i arbejdet
- styrke dialogen omkring indsatsområder og skoleudvikling
- være med til at skabe den dialog, der skal være om pædagogiske og faglige mål med eleverne
- danne baggrund for skolens arbejde med særlige profiler.

Flemming Olsen, Børne- og Kulturdirektør
Januar 2011

Kvalitet

Børnepolitikken er visionen for alt arbejde på børneområdet. Målsætninger og værdier er et centralt fundament for kvalitetsudvikling og er med til at gøre børnepolitikken aktiv og levende.

Værdierne er afsættet for den måde, vi møder og forholder os på til børn, unge, deres forældre samt kolleger.

På skolerne er der områder, der har stor betydning for læringsmiljøets kvalitet.[1] Det er:

- læringssynet – passende sammenhæng mellem elevens kvalifikationer/kompetencer og udfordringer i undervisningen
- de fysiske rammer
- undervisningens tilrettelæggelse, velstruktureret undervisning, tid til træning, klasseledelseskompetence
- evalueringskulturen – konstruktiv feedback
- et positivt klima i klassen

Samspillet mellem disse områder er beskrevet i denne rammeplan.

Overordnet ser vi kvalitet i den pædagogiske praksis, når:

- arbejdsglæde spiller sammen med glade, trygge, forventningsfulde og initiativrige børn og unge
- voksnes samarbejde beriger og understøtter tilgangen til arbejdet med børn og unge
- praksis spiller sammen med mål og værdier, og dette indbefatter et udfordrende samspil mellem børn, unge og voksne
- både børns, unges og voksnes kompetencer er i udvikling, og udbyttet er synligt
- de fysiske rammer og faciliteter indgår som en bevidst del af læreprocessen
- indsatsen befordrer en løbende selvstændigheds-proces

Kvalitetsudvikling er, når vi arbejder målrettet på at få ovennævnte til at lykkes. I denne målsætning er der en særlig opgave i forhold til børn med særlige behov.

Følgende forudsætninger er centrale elementer for pædagogisk kvalitet:

- betydningsfuldt samarbejde
- fagligt engagerede og professionelle voksne
- anerkendende og ansvarlige voksne
- voksne med lærelyst og lyst til udfordringer
- voksne der kan motivere børn og unge
- løbende dokumentation og evaluering

At kunne begejstre, engagere og motivere børn og unge er udgangspunktet for at give dem lyst til at lære og muligheder for at lære på mange måder.

1 http://www.eva.dk/projekter/2005/laeringsmiljoeer-i-folkeskolen

Som et led i den løbende kvalitetsudvikling i skolernes undervisnings- og fritidsdel er det væsentligt at arbejde målrettet med evaluering.

Evaluering er et vigtigt arbejdsredskab i kvalitetsudviklingen, både når der skal følges op på arbejdet med de overordnede kommunale værdier og indsatsområder, og når der skal følges op på de centrale faglige mål og de mål, der sættes sammen med det enkelte barn.

Både børn, unge og voksne skal evaluere deres arbejde for at kunne kvalificere refleksionen over praksis. Dette kan foregå på mange forskellige niveauer, hvormed børn, unge og voksne får mulighed for at diskutere udviklingen af arbejdet med faglige, sociale, sproglige og personlige områder. Der skal arbejdes målrettet med at udvikle metoder, der rummer de forskellige aldersgrupper og dermed de forskellige mål, der er gældende. Hermed sikres fortsat fokus på kvalitetsudvikling af det samlede børneområde for de 10-14 årige i Herlev Kommune.

På kommunens skoler – i både undervisningsaktiviteter og fritidsaktiviteter arbejdes der ud fra dette syn på kvalitet.

Mange måder at lære på

ET GODT EKSEMPEL:
HARRY POTTER OG TROLDMANDSSKOLEN

Med udgangspunkt i børnenes eget univers arbejdes der på kryds og tværs af klasser og fag.
Børnene forbliver i samme univers en hel uge, og indenfor dette udfordres de blandt andet i faget dansk, når de lytter til historier om ugler og skriver artikler til Ugleposten.

De udfordres på det naturfaglige felt, når de går på opdagelse i et herbarium.

Deres sociale kompetencer bliver styrket i mødet og samarbejdet med andre børn, og de får styrket deres kreative evner, når de på værksteder opfinder spil og spiller teater.

Den kulturforståelse, den enkelte elev bærer med sig ind på skolen, understøtter elevens udvikling af en række kompetencer; hvad enten det drejer sig om personlige, sociale, sproglige eller faglige kompetencer.

Disse kompetencer danner udgangspunkt for den læring, som skolernes undervisnings- og fritidsdel skal arbejde på at tilvejebringe.

Udover de faglige færdigheder indgår man i skolen i mange fællesskaber, i hvilke eleverne skal tilegne sig en forståelse af, at de selv har et medansvar for, at fællesskaber fungerer.

Skolen skal være et sted, hvor eleverne trives og motiveres til at lære nyt. Det er i det samspil, betingelserne for læring finder sted.

Læring finder ikke kun sted i skolen, men også i fritiden, i familien og blandt kammeraterne.
Den enkelte elevs forudsætninger er især blevet til på baggrund af det miljø, eleven har indgået i. Dette danner udgangspunkt for elevens oplevelse og forståelse af verden.

I skolen møder eleven andre børn og voksne med forskellige forudsætninger.

Sammen med skolens fysiske rammer og faciliteter opstår der her et samspil, der har stor indflydelse på effekten af de læringsprocesser, der finder sted.

Samtidig repræsenterer skolen en særlig størrelse, der er bundet op på en række lovmæssige krav, forventninger og intentioner, som i deres udtryk i nogle tilfælde kan fremstå indlysende, men i andre tilfælde giver anledning til fortolkning og drøftelse.

Eleven skal i skolen mødes på egne betingelser og samtidig udfordres og udvikles indenfor rammerne af en given skolekultur.

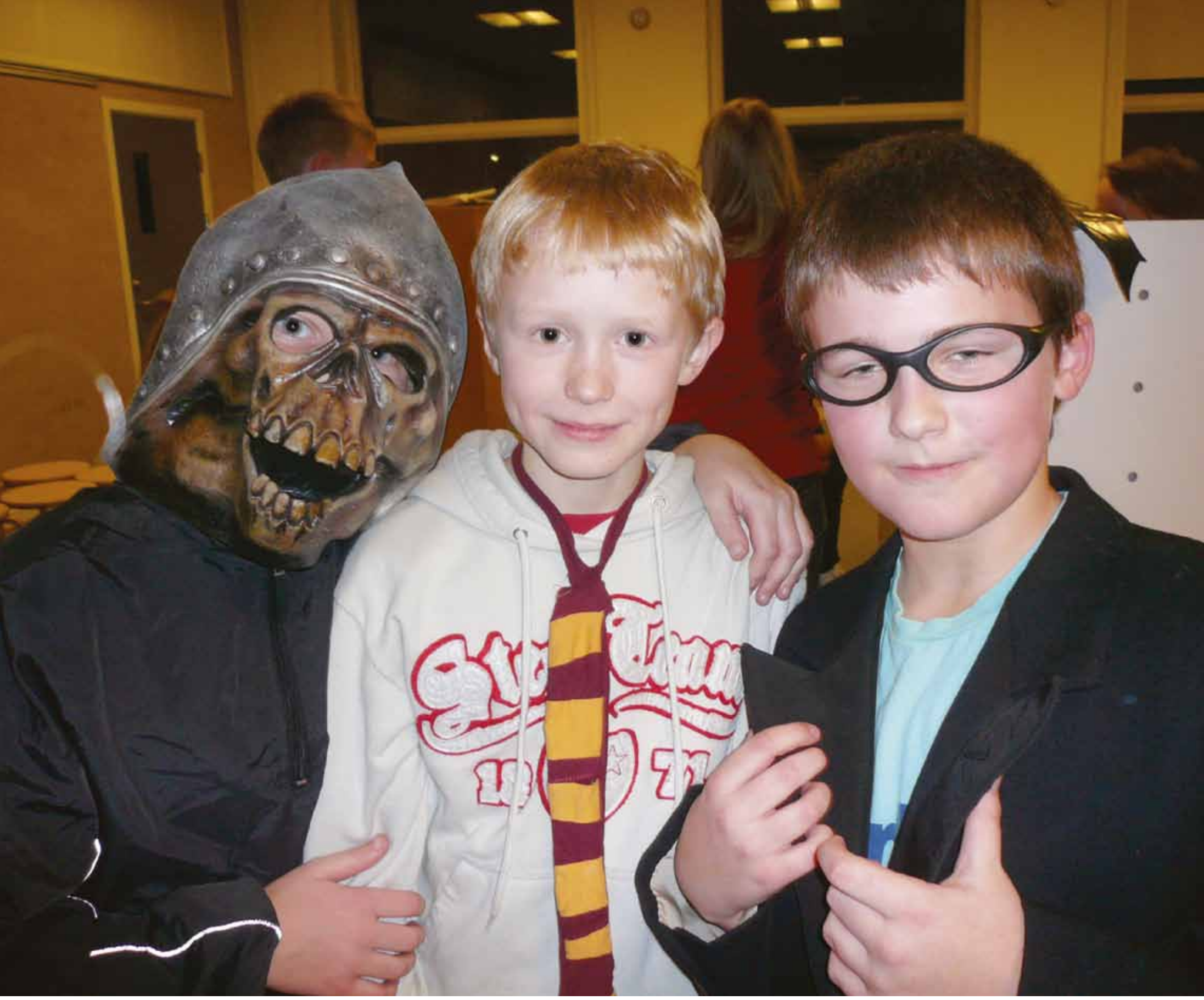

Derfor giver det til stadighed mening at arbejde med udgangspunkt i børnenes spor; et arbejde der har taget sin begyndelse med Den pædagogiske rammeplan for de 0 – 10 årige. Arbejdet med spor indbefatter fx et afsæt i elevernes erfaringsgrundlag og forforståelse.[2]

Det er en udfordring, der skaber grobund for refleksion, dialog og ny læring.

Denne pædagogiske ramme for de professionelle i skolen er et fælles afsæt. Det er ud fra rammen, at de professionelle skal udstikke retninger på baggrund af deres særlige viden om pædagogik, didaktik og fag.

Det kræver gode samarbejdsfællesskaber de voksne imellem.

De professionelles fornemmeste opgave bliver derfor at skabe gode og udbytterige relationer til hinanden, elever og forældre. Dette skal ske med henblik på at skabe betingelser for læringsprocesser, hvor elever udvikler kompetencer, der gør dem livsduelige i den verden, de møder i som udenfor skolen såvel nu som sidenhen.

ET GODT EKSEMPEL:
PROJEKT "PLADS TIL ALLE"

Det er projektets formål at finde løsninger, der kan give eleverne et aktivt forhold til fritids- og foreningslivet, at opnå elevers og forældres accept af skolesystemet, at lade eleverne opleve sejre, og give eleverne lyst til at stræbe efter et højere fagligt niveau.

Indholdet sættes omkring læsecafé, ud af huset aktiviteter samt praktisk-musiske værksteder.

Fra skolens evaluering af projektet:
-Arbejdet med det praktisk-musiske område er meget vigtigt for de 10 – 14 årige
-Det er vigtigt at tage udgangspunkt i den enkelte elev
-Læringsstile er en brugbar metode
-Kompetencer indenfor det praktisk-musiske felt kan overføres til andre fagområder
-At arbejde procesorienteret støtter elevernes læring godt
-At lege, eksperimentere og improvisere støtter elevernes læring godt

Elevcitat: "Hvis vi forsætter med værksteder, så kan jeg prøve, at deltage i flere forskellige. Jeg tror også at konflikterne kan blive mindre, og så til sidst er der ikke nogen".

Elever lærer forskelligt. Dette kræver, at de professionelle omkring eleven har gjort sig bevidst, hvilke ønskværdige mål læringsprocesserne skal ramme; hvad enten det er

2 http://www.herlev.dk/born-og-unge/verd-at-vide/rammeplan-for-de-0-10-arige?searchterm=den+p%C3%A6dagogiske+rammep
– afsnittet om børns spor

i forhold til fag, fællesskab eller den enkelte elevs personlighed. Men det kræver samtidig viden om, at vejen til målet er flersporet. Der findes mange veje, når man træder i børns spor, og det indbefatter langt flere faktorer end lærere og elever.
Læringsprocesser vil derfor ændre retning og udtryk alt efter, hvilke børn og voksne der tager del i processen.
Jo mere den professionelle voksen er sig det bevidst, des bedre er udgangspunktet for at sætte rammerne for udbytterige processer.

Mange måder at lære på:

Lærere og pædagoger, der arbejder med de 10-14 årige, er ansvarlige for at fortsætte arbejdet med Den pædagogiske rammeplan for de 0-10 årige.

For de 10-14 årige foregår det således at:

- Gode relationer mellem skolens aktører er afsættet for velfungerende læringsprocesser

- Der hele tiden gives mulighed for, at eleverne kan gribe de faglige, sproglige, personlige og sociale udfordringer an på forskellig måde ud fra bevidstheden om, at elever lærer forskelligt til hver tid

- De professionelles tilgang til eleven er præget af anerkendelse. Eleven inspirerer, er medbestemmende og medansvarlig i forhold til det videre udgangspunkt for læringen. Elevens undren, kreativitet, spørgelyst og lærelyst støttes og styrkes af motiverende, vejledende og inspirerende voksne

- Det fysiske og psykiske læringsmiljø bliver brugt i æstetiske læreprocesser i alle aktiviteter (se afsnittet "Den praktisk-musiske dimension")

- Der er tid til fordybelse og refleksion

- Der anvendes forskellige organisationsformer tilpasset det faglige indhold

- Dokumentation i form af logbog, portefolio eller andre evalueringsredskaber synliggør og fastholder elevernes læring og giver mulighed for at understøtte elevers og voksnes refleksion i forhold til planlægning af forløb videre frem

- Forældrene er en væsentlig part i forhold til elevers læring og udvikling

Det betydningsfulde samarbejde

Folkeskolen har en vigtig samfundsopgave. Den skal omsætte en række pædagogisk faglige mål og intentioner, der i sidste ende skal gøre eleverne til livsduelige mennesker, der kan håndtere de krav og udfordringer, verden af i dag stiller dem overfor.

Skolens aktører har forskellige forudsætninger og holdninger, når det drejer sig om løsningen af skolens opgave.

Lærerne indgår i et samspil med ledelse, forældre samt øvrige professionelle omkring elever i den aktuelle aldersgruppe. Alle spiller en vigtig rolle og hver især har et ansvar for, at eleverne får succesoplevelser. Tilsammen tegner aktørerne et nuanceret billede af den enkelte elev. Et billede, som kvalificerer lærerne til at møde skolens mange elever ud fra deres særlige forudsætninger og til at tilrettelægge læringsforløb, der er målrettede og udfordrer den enkelte elev.

Lærerne har en central rolle i samarbejdet med ledelse, øvrige professionelle, forældre og elever. De har den faglige viden, der skal til for at understøtte den læring, som mellemtrinnets elever kan tage med sig og bruge i videre uddannelsesforløb, på arbejdsmarkedet og i livet i det hele taget.

Lærerne er skolens fagdidaktikere – skolens undervisere, som i mødet med eleverne kan omsætte mål, intentioner og viden til en praksis, der giver mening for eleverne og igangsætter væsentlige læringsprocesser.

ET GODT EKSEMPEL:
HELP – PÆDAGOGISK ANALYSE AF ELEVERNES LÆRINGSMILJØ

HELP bygger på erfaringer fra arbejdet med den norsk udviklede LP-model.

Lærere og SFO pædagoger uddannes til at agere tovholdere for skolernes team.

LP-modellen bygger på den systemiske tænkning, hvor det pædagogiske læringsmiljø afhænger af de involverede indbyrdes relationer, både børn og voksne.

Arbejdet med HELP tager derfor afsæt i teamsamarbejdet, hvor teamets samlede ressourcer og kompetencer giver inspiration til andre måder at gribe en udfordring an på og eventuelt ændre pædagogiske mønstre.

Den fælles refleksion og det systematiske analysearbejde, HELP lægger op til, kvalificerer arbejdet med de løbende udfordringer i pædagogisk praksis.

Lærercitat: "I teamet blev en elev igennem længere tid drøftet. Vi fandt eleven enormt stædig i forhold til, at tage de udfordringer op, vi stillede hende. Med analysemodellen og fokus på opretholdende faktorer blev vi opmærksomme på, at vores fortsatte tolkning af eleven som stædig satte både elev og lærer i en fastlåst situation. Vi besluttede at vende vores negative opfattelse af stædighed til en mulig ressource. Stædighed blev betragtet som vedholdenhed. Dette

forandrede vores syn på og tilgang til eleven. Stædighed blev en personlig ressource, der gjorde, at eleven opdagede, at lærerne så hende med nye og positive øjne. Der blev plads til stædigheden, og eleven kunne helt legitimt anvende den som en ressource i forhold til faglig fordybelse."

Det professionelle teamsamarbejde

Teamsamarbejdet på skolerne understøtter de professionelle i at agere i den dynamiske og omskiftelige praksis, som er skolens dagligdag. En dagligdag som tager en ny drejning, når eleverne begynder på mellemtrinnet, hvor nye fag, forventninger, lærere og øvrige professionelle bliver en del af deres hverdag. Det fordrer et godt samarbejde mellem de professionelle.

I teamet bliver den enkelte udfordret på sine faglige og pædagogiske forklaringer og forståelser. En udfordring der giver anledning til refleksion over egen og andres praksis.

I teamet sætter man ord på forståelse af egen praksis, men teamsamarbejdet giver også anledning til en flerfaglig vinkel på den fælles opgave. Alle bidrager ud fra de særlige kompetencer og erfaringer de har, hvorved den fagfaglige og pædagogiske viden, teamet er i besiddelse af, kommer i spil.

En nuanceret og dynamisk tilgang, gennem dialog i teamet, tilfører opgaven et fælles sprog omkring elever, fag, pædagogik og en bevidst tilgang til praksis. Den vidensdeling og erfaringsudveksling, der finder

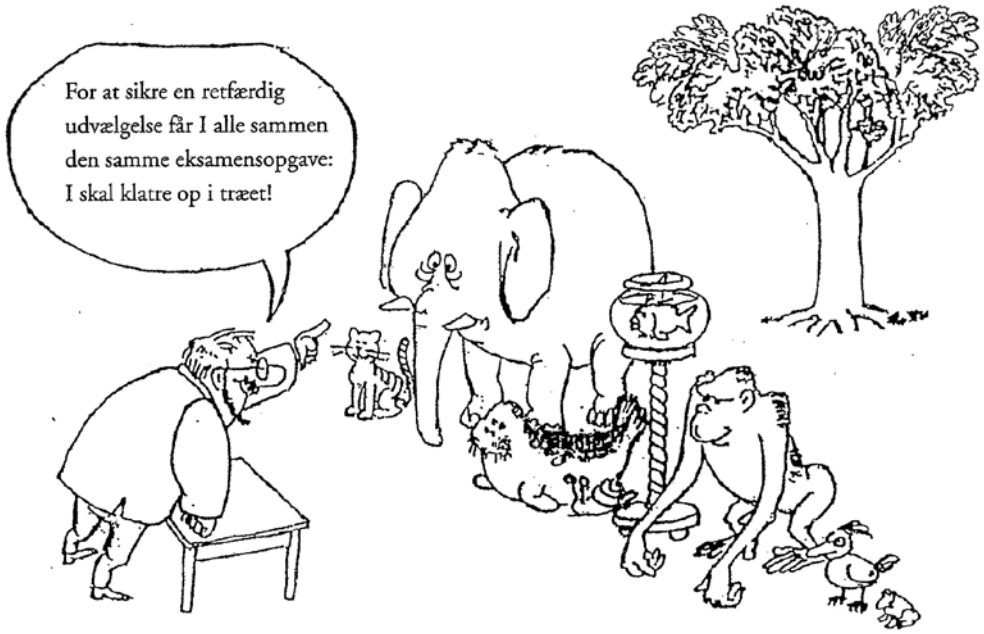

sted i teamet, befordrer den enkeltes professionelle kompetenceudvikling.

Teamsamarbejdet kvalificerer de professionelle til at sætte mål for elevernes læring samt evaluering gennem en fælles årsplanlægning.[3] Det bidrager til at holde fokus og giver elever og forældre en oplevelse af kontinuitet og progression.

Teamsamarbejdet kan organiseres forskelligt alt efter den opgave, der er i fokus, og det giver samtidig øget

3 http://www.skolestyrelsen.dk/sitecore/content/Skolestyrelsen/Om%20styrelsen/Evalueringsportalen.aspx

mulighed for at tilrettelægge tværfaglige forløb og tilføje nye dimensioner til fagene. Det giver også mulighed for et fagfagligt samarbejde og organisering af elever med holddannelse.

ET GODT EKSEMPEL: HOLDDANNELSE

En skole har valgt at køre tæt parløb mellem to 6. klasser således, at der kan etableres undervisningsforløb på tværs af klasserne en stor del af timerne.

For at udnytte vores ressourcer, og styrke eleverne i forskellige fagområder, har vi indført "kursusonsdag". Her er dagen opdelt i to moduler, et fra 8-10 og ét fra 10-12. I hvert modul bliver der udbudt tre forskellige kurser, som eleverne så kan vælge imellem. Tanken er, at de skal vælge noget, som de har svært ved, fx tegnsætning, division, engelsk osv. Men har eleverne ønske om noget mere kreativt, billedkunst eller idræt, sætter vi også det på som kursus. Det giver mulighed for at fordybe sig kreativt. Vi har også brugt denne mulighed til at præsentere nogle af de fag, som de skal have til næste år.

I hverdagen har vi forskellige måder at arbejde på. Vi kan fx. starte med en fælles gennemgang og derefter gruppearbejde med opgaveløsning. Ved diktat og lignende opgaver sidder alle i klasserne til fælles undervisning. Andre gange fortsætter eleverne automatisk, hvor de sluttede sidst, og er selvkørende rundt omkring på skolen. Lærerne er så fordelt i PSC og i klasselokalet, hvor eleverne kan komme og bede om hjælp eller andet.

Som regel niveaudeler vi på tre niveauer. En lærer sidder med en mindre gruppe elever, der skal have ekstra opmærksomhed. En anden lærer har en stor mellemgruppe, som indimellem har brug for hjælp, men ellers arbejder selv. Derudover er der en mindre gruppe, som arbejder selvstændigt og skal hjælpe hinanden. Eleverne må selvfølgelig gerne komme og spørge, men kun hvis ingen af de andre i gruppen kan hjælpe.

SFO2 – læring i fritiden

SFO2 er skolens fritidsdel efter undervisningstid. SFO2 omfatter 4. – 6. klassetrin, og lederen af fritidsdelen indgår i skolens ledelsesteam.
Udgangspunktet for aktiviteterne i fritidsdelen er, at de skal foregå, hvor børnene er. Derfor har SFO2 fællesskab med undervisningen om elever og lokaler.

Eleverne i 7. og 8. klasse kan benytte sig af muligheden for at gå i juniorklub. Juniorklubben indgår i tæt samarbejde med ungdomsskole, idræts- og foreningsliv om at udvikle fleksible tilbud, der imødekommer de unges ønsker og behov. Juniorklubben har sin egen base, men klubbens aktiviteter kan foregå mange forskellige steder.

Pædagogernes arbejde med udvikling af børn og unges personlige og sociale kompetencer er en betydningsfuld del af skolens samlede opgave.
Børns og unges trivsel er afgørende for, at de udvikler sig og lærer nyt.
Den viden børn og unge tilegner sig i deres fritid, og den socialpædagogiske viden pædagoger har om børn og unge, er en væsentlig del af skolens samlede viden.
Skolens professionelle voksne har derfor et fælles ansvar for børn og unges læring i skolen og fritiden.

Børn og unge skal have lyst til at benytte fritidsdelen.
Den skal derfor afspejle en særlig aktivitetsprofil. Profilen er ikke statisk, men kan ændres, så den tilgodeser børn og unges aktivitetsbehov, og hvad de i øvrigt forstår ved et godt fritidsliv. Profilen kunne eksempelvis omhandle sport, musik eller rollespil.

Skolens fritidsdel er et sted, hvor man lærer at være en betydningsfuld del af et fællesskab.

Et væsentligt fokus i fritidsdelen er eksempelvis arbejdet med at etablere gode relationer børn, unge og voksne imellem. Det danner udgangspunkt for en række af fritidsdelens øvrige fokuspunkter:

- arbejdet med børn og unges medindflydelse og medbestemmelse
- arbejdet med udvikling af børns og unges selvstændighed
- arbejdet med udvikling af børns og unges evne til at foretage gennemtænkte og begrundede valg.
- arbejdet med forskellige former for kreativ og fysisk udfoldelse
- at give tid og plads til fordybelse og eftertænksomhed

Pædagogernes socialpædagogiske fokus og kendskab til børn og unge supplerer skolens samlede kommunikation omkring børn og unges udvikling.
Et tværfagligt samarbejde er derfor afgørende. Et godt tværfagligt samarbejde har fokus på at skabe sammenhæng, kontinuitet og progression i børns og unges liv.
Det bygger på forståelsen af, at en flerfaglig tilgang kvalificerer løsningen af skolens opgaver.
Det levner tid og rum til den dialog, der er så vigtig, når man skal nærme sig en fælles forståelsesramme omkring arbejdet med pædagogiske opgaver og indsatser, når man løbende skal evaluere disse og sammen sætte mål for fremtidige pædagogiske forløb.
Dette kan ske konkret i forbindelse med teammøder omkring planlægning af aktiviteter i undervisnings- og fritidsdelen, i forbindelse med års – og elevplansbeskrivelser og i samarbejdet med barnet/ den unge og forældrene.
Det tværfaglige samarbejde skal samtidig sikre sammenhæng i overgangene på grundskoleforløbet, fra skole til fritid og fra fritid til skole.

Det betydningsfulde samarbejde:

-Er afgørende for at udvikle elevers personlige, sociale, sproglige og faglige kompetencer

-Bygger på gode relationer mellem elever og voksne samt voksne imellem

-Indtænker eleven som aktiv medspiller

-Anlægger en flerfaglig vinkel på skolens opgave

-Tegner et nuanceret billede af eleverne

-Kvalificerer de professionelle til at arbejde målrettet omkring elevernes læring, læringsprocesser samt evaluering

-Giver anledning til refleksion over egen pædagogisk praksis og dermed ny læring – både for den enkelte og organisationen

-Sikrer sammenhænge og helheder i det pædagogiske arbejde og de pædagogiske indsatser

-Udvikler fælles forståelse af struktur, rammer, roller, selvstyring, udfordringer og forventninger

Teamportfolio – et godt redskab

En teamportfolio kan bruges som base for teamets beslutninger, didaktiske rammesætning og klasseledelse. Redskabet kan sikre teamets fælles dokumentation og være en systematisk vidensbase. Til teamsamtalen med skolens ledelse kan teamet med udgangspunkt i portfolioen udarbejde en præsentation bestående af fx.:

- teamets sociale mål, mødekultur, rolle- og kompetencefordeling
- teamets udvalgte didaktiske mål
- udvalgte eksemplariske undervisningsforløb, herunder overvejelser vedrørende mål, midler, metoder og evalueringsformer
- indsatsområder
- vurdering af teamets målopfyldelse

Samarbejdet med forældrene

Forældrene har ligesom skolen en forpligtelse til at indgå i samarbejdet omkring deres barns skolegang. Når et barn er i skole, er barnet elev, der indgår i skolens og klassens fællesskab. Fra skolens side er det vigtigt at tydeliggøre rammer og forventninger i forhold til samarbejdet, så forældrene kan bidrage til skolens opgave.

Personlige og sociale kompetencer

Udfordringen for skolen er at få læring, personlig udvikling og socialisering til at hænge sammen.

Børns sociale og personlige kompetencer udvikles i samspil med andre.
Denne udvikling skal undervisningen befordre ved:

- at skabe læringsfællesskaber, hvor eleverne støtter hinanden i at lære. Læringsfællesskaber giver succesoplevelser, omsorgsfulde elever, selvværd og udvikler social kompetence
- at gøre læring til en personlig sag for den enkelte elev. En undervisning, hvor der arbejdes med differentiering i forhold til både indhold, proces og produkt, og hvor der differentieres i forhold til elevernes evner, intelligenser, interesser, læringsstile og strategier[4]
- at gøre arbejdet med fagenes mål meningsfyldt for eleverne blandt andet ved at udforme problemer og projekter, som eleverne kan løse gennem aktivt samarbejde

ET GODT EKSEMPEL:
KONFLIKTHÅNDTERING OG MÆGLING

En skole arbejder med konflikthåndtering, og elev-mægling på mellemtrinnet, og eleverne får hermed kompetencer til at hjælpe med at løse konflikter mellem børnene i indskolingen. Antagelsen bag metoden er, at konflikter skal løses af og med de involverede i konflikten. Mæglernes opgave er at være med i frikvartererne og to gange om ugen at holde mægling for de små elever i skolens mæglingslokale. Man starter hvert år i 6. klasse med et fælles mæglings- og konfliktforståelseskursus for hele klassen, og dernæst bliver de interesserede elever udvalgt til mæglere, hvorefter de får endnu et kursus i mægling.[5]

4 http://www.blivklog.dk/page3751.aspx#19391

5 http://www.sammenmodmobning.dk/sammenmodmobning

Lærercitat:" Mine elever – som mæglere – er vokset og oplever statusforøgelse.
Klassens sociale niveau som helhed vokser"

Elevcitat: "Vi bruger mest mæglerne og ikke så tit gårdvagterne"

Elevmægler, 8.klasse: "Jamen det virker jo! Jeg er også begyndt at bruge det derhjemme."

Ved at arbejde i og være en del af forskellige organisationsformer, læringsprocesser mv., får eleverne mulighed for at lære at håndtere omskiftelige forhold. Eleverne skal understøttes i at tage ansvar for og påvirke de sammenhænge, de indgår i. Det drejer sig ikke mindst om at være opmærksom på egenskaber som selvbevidsthed, målbevidsthed og kreativitet.

ET GODT EKSEMPEL: MÅL FOR ARBEJDET MED PERSONLIGE FÆRDIGHEDER

En skole har udarbejdet sin egen læseplan for socialfag med det overordnede formål, at inddrage området i alle skolens fag. Dette gør det mere tydeligt at se, hvornår og hvor indsatsen og arbejdet med sociale kompetencer er væsentlig.[6]

Helt konkret skal eleverne introduceres for et repræsentativt udvalg af opgaver, som leder dem igennem en proces, som bl.a. giver den enkelte svar på, hvordan han/hun:

-Lærer at sætte mål
-Styrker sin selvtillid og udvikler selvforståelse
-Kvalificerer sig til at tage medansvar for egen læring
-Lærer at formidle og udtrykke sig ud fra egne kompetencer
-Udvider sine muligheder for at træffe bevidste valg
-Får kendskab til egne optimale betingelser for læring
-Udbygger sine kompetencer ved at finde og udnytte potentialer

Teorien om "De mange Intelligenser" er god at anvende som redskab til at finde frem til elevens kompetencer og potentialer. Lærerens rolle bliver at være "ressourcespejder" - se mulighederne frem for begrænsningerne, bygge på styrker, bekræfte og anerkende den enkelte elev så han/hun får en følelse af at mestre og opleve succes.

I arbejdet med elever i alderen 10-14 år skal de professionelle være forberedte på at kunne tackle de forandringer, der indtræder i puberteten. Netop i denne periode har eleverne brug for gode forbilleder og ansvarlige voksne. Voksne, som kan støtte dem gennem deres nye livsfase og udvise forståelse og imødekommenhed.

6 www.glhjortespringskole.dk
Læseplan socialfag

Med afsæt i teorien om læringsstile kan man finde metoder til at understøtte elevernes evne til refleksion over og bevidsthed om egen læring.

Det er i dialog med læreren omkring forskellige læringsstrategier, at eleverne bliver bevidste om, at der er en række forskellige faktorer, der har betydning for læreprocessen.

Med en sådan viden kan læreren styrke den enkelte til at tage medansvar for egen læring. Denne viden giver endvidere læreren mulighed for at tage højde for den enkelte i tilrettelæggelse af den pædagogiske praksis. Klassekulturen skal give plads til elevernes forskellighed, og at enhver har ret til at være sig selv.

ET GODT EKSEMPEL
LÆRINGSSTILE I MATEMATIKTIMEN

I matematik arbejder eleverne med farvede kapsler fra skolemælken i forskellige former for kapselsudoku.

Eleverne arbejder med forskellige former for sudoku-krydsogtværs spil i forskellige sværhedsgrader.

Eleverne arbejder med beskrivelse af sudoku-reglerne (skal kunne afkode regler for spillet), og udarbejder evt. selv en anden regelformulering.
Hvis eleverne arbejder parvis, kan der samtales om løsningsforslag.

Kapslen kan bruges som farvesudoku eller talsudoku. Inde i kapslen er noteret et tal. (Samme farve – samme tal).

Kompetencer der hermed øves:
- Koncentration
- Hukommelse
- Selvstændighed
- Kreativitet
- Planlægning

Der er på skolen fundet følgende begrundelser for, hvorfor konkrete materialer, spil og andre fag kan indgå i matematikundervisningen:

Personlige og sociale kompetencer

-Undervisningen kvalificeres af at tage udgangspunkt i den enkelte elevs selvstændighed samt behov for anerkendelse i socialt samspil

-I læringssituationer må der tages højde for aldersgruppens særlige problematikker

-Kropslige og taktile aktiviteter kan med fordel inddrages i undervisningen

-Gode relationer danner rammen om undervisning og læring

-Eleven skal blive bevidst om egen læring og læringsstrategier

-Udvikling af de personlige og sociale kompetencer understøtter al læring, og læring understøtter udviklingen af personlige og sociale kompetencer

-Der skal tages højde for drenge og pigers forskelligheder

- Spil og bevægelse kan bidrage til mere motivation for faget
- Afbræk i den almindelige undervisningsform
- Elever på forskellige niveauer kan bidrage positivt med løsningsforslag
- Træning i allerede lærte matematiske færdigheder
- Introduktion til nyt emne i matematik

I denne aldersgruppe er der markante forskelle på drenge og pigers oplevelser. På baggrund af viden om disse aldersbetingede forskelle, målrettes det faglige indhold, så både drenge og pigers ofte forskellige tilgange kommer i spil. Kønsopdelt holddeling kan være en løsning i denne sammenhæng. Det kan være en fordel for eleverne at være sammen med samme køn, ligesom det for læreren kan være en fordel at benytte læringstilgange, der er tættere på hinanden. Drengene kan have et behov for at få trænet deres samlede koncentrationstid , og i pigegrupper kan der eksempelvis tages fat på relationsafhængighed, selvbilleder og selvværd.

Holddeling efter fagligt niveau, særlige interesser, særlige aktiviteter og så videre kan ligeledes være med til at imødekomme elevgruppens udviklingstrin.

Faglige kompetencer

En af skolens centrale opgaver er at udvikle elevernes faglige kompetencer. Faglige kompetencer er forudsætningen for at kunne arbejde med tværgående temaer og problemstillinger og grundlaget for at kunne arbejde projektorienteret.

En række faglige målsætninger er formuleret i folkeskolens fælles mål, men arbejdet med fagenes mål afhænger af det læringsmiljø, der i øvrigt etableres i en undervisningssituation.

Succes med at nærme sig faglige mål afhænger også af, hvorledes der arbejdes med udvikling af personlige og sociale kompetencer (Se afsnittet "Personlige og sociale kompetencer").

Kvaliteten af undervisningen skabes primært i samspillet mellem den kompetente lærer og eleverne. Den centrale opgave er derfor at skabe rammer for dette.

Den enkelte lærers tilgang til arbejdet med relationer, ledelse af elevgruppen, samt hvordan læreren omsætter sin faglige viden til praksis er væsentlig.

En række elementer bliver derfor afgørende for, hvordan læreren bringer faget ind i en undervisningssituation:

- udvælgelse af det faglige stofområde
- iværksættelse af didaktiske overvejelser
- præsentation af fagspecifikke fagområder eller kombination med andre fag og skoleaktiviteter
- brug af relationskompetence
- brug af kendskab til lederskab i klasseværelset

Lærernes fagfaglige kompetencer er lige så væsentlige som de didaktiske kompetencer. At lærerne via systematisk og god undervisningspraksis kan udvikle og vurdere resultaterne af undervisningen i forhold til elevernes udbytte, er omdrejningspunktet i alle undervisningsforløb. Som en del af evalueringsarbejdet skal der fokuseres på, hvilke faglige mål og tiltag der fremmer elevernes læring.

Udover trin- og slutmålsbeskrivelser repræsenterer skolens fag samtidig en mangfoldighed af måder, hvormed viden og kunnen kan tilegnes og blive en aktiv del af den enkeltes handlekompetence.

Det giver derfor mening at benytte sig af de muligheder, der er indenfor teamsamarbejdet. Teamsamarbejdet - og især fagteamsamarbejdet - kan bidrage til ny viden og et bredere perspektiv på fagene, også når det drejer sig om valg af didaktiske metoder (Se afsnittet "Det betydningsfulde samarbejde").

I det professionelle miljø er vidensdeling og sparring det fundament, som sikrer udvikling og kvalitet. Det gælder både i lærerteam, på skolen og i hele kommunens skolevæsen. Der skal til stadighed være mulighed for, at de professionelle taler sammen om undervisning og elevernes læring. Dialogen herom skal også bringes ud i det offentlige rum, således at de gode historier om faglighed i skolen er med til at forstærke professions-

kulturen. Skoleledelsen har en særlig opgave i at sætte rammerne for, at de ansatte kan føre dialog omkring det professionelle arbejde.

I det professionelle miljø har medarbejderne forståelse for egen rolle i forhold til:

- opgaveudførelsen
- vidensdeling
- udviklingsorientering
- faglige ambitioner
- engagement

I udviklingen af den fagprofessionelle kultur og udviklingen af undervisningen vil ressourcepersoner og undervisningsvejledere spille en helt central rolle. Faglige netværk på skolerne og på tværs af skolerne etableres, i det omfang nye opgaver kommer til, og i det omfang opgaver skal understøttes.

Eleverne møder i skolen med forskellige forudsætninger i tilgangen til skolens fag. For eksempel giver arbejdet med en tekst i læsebogen og alle fags arbejde med faglig læsning anledning til forskellige refleksioner og ytringer. Det udfordrer eleverne på forskellige måder. Flere veje betrædes i forskelligt tempo, når elever er undervejs i at lære at læse. Dette udfordrer og tilfører faget den dynamik, der giver det relevans i en moderne verden.

ET GODT EKSEMPEL:
ARBEJDET MED FAGLIG LÆSNING

1.
I en 4. klasse arbejdes med læsning og IT i faget historie. Forløbet beskrives efter SMTTE modellen[7],og fra målene med forløbet kan nævnes:
-At eleverne opdager at historie og IT med fordel kan kombineres, når der arbejdes med historiske kilder
-At eleverne kan fremvise deres produkter ved hjælp af smartboard
-At de kan søge viden om fortiden i forskellige medier
-At eleverne udvikler deres historiske kendskab i forhold til sprog og interesser
-Der arbejdes med materialet www.danskhistorie.dk
-Lærerne beskriver evaluering og dokumentationsarbejde.

2.
På en anden skole sættes også fokus på læsning. Her gribes opgaven an ved, at der i 10 uger arbejdes med et "læsebånd" på alle klassetrin. Således har alle lærere fokus på faglig læsning i deres fag. Skolens læsevejledere står for en kick-start, og det vægtes i forløbet at præsentere eleverne for varieret litteratur og forskellige læsestrategier.
Det er formålet, at eleverne skal kunne lære at anvende, forstå og forholde sig til fagfaglig information, og

7 www.evaluering.uvm.dk

at de skal kunne arbejde med overblik, kunne generalisere, sortere og perspektivere. Hele forløbet indgår i skolens arbejde med at styrke elevernes øvrige læreprocesser ved hjælp af anvendt læsning i alle fag.

At udvikle faglige kompetencer handler ikke kun om at tilegne sig viden og kunnen indenfor fagene i skolen. Den viden og kunnen, eleverne tilegner sig i skolen, skal kunne omsættes i praksis uden for skolen og sidenhen.

Faglige kompetencer skal være med til, at eleverne vil og kan tage livets mange udfordringer op – eksempelvis i et videre uddannelsesforløb, på arbejdsmarkedet og i privatlivet.

Udvikling af elevernes faglige kompetencer:

-Er udvikling af viden og kunnen

-Går hånd i hånd med udvikling af elevernes personlige og sociale kompetencer i et læringsmiljø

-Starter med lærernes relationskompetence samt måden faglig viden bliver omsat til praksis

-Finder sted i et mangfoldigt fagligt felt

-Sker på baggrund af forskellige forudsætninger

-Sker ved udfordring

-Styrker elevernes evne til refleksion, vurdering og kritisk stillingtagen

-Skal bygge bro til og understøtte elevernes videre færd ud i livet

-Udvider og perspektiverer elevers verdensforståelse

Tværgående fag, temaer og problemstillinger

Skolen tager højde for mangfoldighed, kompleksitet samt elevernes mulighed for at bidrage med deres interesser og nysgerrighed.

Skolen er en del af både et lokalt, men også globalt samfund, hvor en del af kompleksiteten og mangfoldigheden bringes ind i skolen via skolens elever, medarbejdere og forældre, men også via de informationskanaler, der i dag er en del af skolens realitet.

Mange former for kulturelle møder i skolen bidrager til udfordringer og "forstyrrelser". Sammen med skolens særlige opgave – som det bl.a. kommer til udtryk i beskrevne mål, krav og intentioner – bibringer disse møder brugbar lærdom til eleverne. Udtrykt på en anden måde: Målet er elevernes læring, midlet er undervisning.

Skolens fag har deres egne målbeskrivelser, men fagfaglig viden alene kvalificerer ikke eleverne til mødet med en kompleks og omskiftelig verden.

For at forstå en problemstilling, et fænomen eller en sammenhæng har eleverne brug for at kunne anvende begreber, synspunkter, materialer, metoder og viden fra flere fag.

Derfor giver det mening at organisere tværfagligt samarbejde på skolerne og arbejde på tværs af skolens fag, temaer og problemstillinger.

At arbejde og orientere sig tværgående giver både professionelle og elever mulighed for at arbejde innovativt og kreativt.

Det bibringer skolearbejdet nye perspektiver og vinkler, der tilgodeser forskellige faglige og pædagogiske tilgange.

Udover arbejdet med de faglige mål skal skolen også arbejde med de timeløse fag herunder det praktisk-musiske felt, den internationale dimension, undervisningen i dansk som 2. sprog samt læsning i alle fag.

Eleverne skal både i skolen og sidenhen kunne navigere i en verden, hvor de indgår i forskellige sammenhænge, hvor de vil møde forskellige omgangsformer og sprog, som udfordrer dem på deres erfaringer.

At udforske verden giver eleverne bevidsthed om dem selv som en del af en fælles historie, hvor de hver især med deres særlige udgangspunkt og forudsætninger danner egen identitet.

Begreber som omstillingsparathed, kreativitet og fleksibilitet er væsentlige kompetencer i den sammenhæng.

En måde at befordre elevers interkulturelle kompetencer på tværs af fagene kan være brug af gæstelærere – Fx. udvekslingsstuderende der er på besøg på gymnasiet, internationale virksomheder, forældre med erfaringer fra internationale sammenhænge, pennevenner, lejrskoler og samarbejde med klasser/ lærere fra andre lande.

ET GODT EKSEMPEL:
KULTURMØDER – ET TVÆRFAGLIGT FORLØB[8]

Vi fik etableret et udvekslingsforløb med en partnerskole i Barcelona.

Vi skulle se, om vi kunne identificere danskhed og præsentere dette for eleverne i Spanien. De skulle så præsentere spanskhed for os.

Vi arbejdede med begrebet danskhed ud fra et historisk perspektiv og aktuelt som det fremkommer i fx. aviser. Forløbet skal sidenhen følges op af gensidige besøg.

Eleverne fik også besøg af udvekslingsstuderende fra mange lande fra AFS Interkultur. Dem skulle vi interviewe, og det styrkede virkelig vores sproglige kompetencer.

Elevcitat: "Jeg var lidt skræmt ved tanken om at bo hos en helt anden familie i et andet land, men når man nu har hørt, at det faktisk er OK, så tænker man jo anderledes. Nu glæder jeg mig bare".

Elevcitat: "Jeg turde faktisk snakke engelsk med min partner, da jeg sagtens kunne føre en samtale med Yingda fra Kina".

Elevcitat: "Vi har lavet en kulturmødeguide, som vi kan bruge fremover, når vi drager ud i verden. "

8 "Hvis man vil fremme interkulturelle kompetencer hos de unge, så er det afgørende, at de bliver bragt i situationer, hvor de møder nogle, der ikke har samme baggrund som dem selv." Tove Heidemann, CVU Sønderjylland

Eleverne på mellemtrinnet vil opleve, at flere lærere og fag bliver en del af deres daglige liv i skolen.

Det er ikke i mødet med faget alene, eleven udfordres. Faget "får liv" i det møde, en undervisningssituation er udtryk for. Det er i mødet med verden, vores verdensforståelse konstrueres. Derfor skal eleverne også have mulighed for at være nysgerrige udenfor skolens mure.

ET GODT EKSEMPEL; TVÆRGÅENDE PROJEKT PÅ TVÆRS AF SKOLERNE

En teaterkoncert sættes op af 4. og 5. klasserne fra flere skoler.

Eleverne mødes efter skoletid i en koncentreret periode sammen med deres musiklærere. Sammen øver de koncertens sange og koreografi og opfører koncerten for skoler og forældre.

Den traditionelle organisation i forbindelse med den enkelte klasse har nogle styrkesider, men når der skal arbejdes med varierede og differentierede undervisningsformer, der tilgodeser den enkelte elevs faglige og personlige udvikling, kan det blive en nødvendighed at se på tilrettelæggelsen af undervisningen på tværs af klasser, årgange og fag. Differentiering og udfordringer til både fagligt svage og fagligt stærke elever skal i et vist omfang af undervisningen gives ved holddannelse – på tværs af klasser og årgange.

Ud fra en forståelse af, at ny læring tager afsæt i sociale konstellationer og – for skolens vedkommende – pædagogiske praktikker, giver det mening, at elevernes arbejde med tværfaglige forløb sker sammen med andre. På baggrund af lærernes didaktiske overvejelser giver det mening at organisere eleverne i hold. Holddeling giver anledning til en række overvejelser: Hvilken hjælp får den enkelte elev i gruppen undervejs, og hvordan bedømmes elevens arbejde. En "fri gruppedannelse" kan være en forstærkning af sociale forskelle i elevgruppen. Derfor organiserer læreren grupper på forskellige måder:

- efter elevernes interesser
- efter elevernes selvstændighed
- efter elevernes faglige niveau

Faste grupper gennem længere tid giver de mest optimale muligheder for at lære eleverne at samarbejde. Det være sig både i egen klasse og i samarbejde med andre klasser/hold.

Skolen skal åbne op for mange måder at arbejde på, og projektarbejdsformen er udtryk for en af disse.
Her stiller eleverne spørgsmål til verdens mangfoldighed og belyser denne ved hjælp af relevante fagområder, valgte metoder og i samarbejde med andre – eksempelvis også udenfor skolen. Problemstillinger afgør brugen af tværgående emner og udtryksformer. [9]

9 http://www.emu.dk/gsk/paa_tvaers_af_fag/projektarbejde/index.html

Projektarbejde er en arbejdsform, hvor eleverne inden-for en afsat tidsramme skal stille spørgsmål, undersøge og arbejde med mulige svar og formidle. Det kræver evner til at idéudvikle – være innovativ.

Her optræder læreren som garant for projektforløbet – i relation til de faglige målbeskrivelser.

ET GODT EKSEMPEL: AT ARBEJDE PROJEKTORIENTERET

På vores skole har vi indtænkt projektarbejdsformen ved at udvikle en "redskabskasse", der understøtter, udvikler og udbygger elevernes erfaring med det projektorienterede arbejde gennem hele skoleforløbet. Kompetencer alle elever skal erhverve gennem deres skoletid:

- *fagligt læsekursus*
- *stikordskursus*
- *bibliotekskendskab*
- *kursus i avislæsning*
- *kursus i interviewteknik*
- *kursus i brug af telefon*
- *layoutkursus*
- *kursus i mundtlig formidling og retorik*
- *kursus i kildekritik – bl.a. søgning på internettet*

Vi arbejder derudover ud fra en problemtrappe, der ser sådan ud:

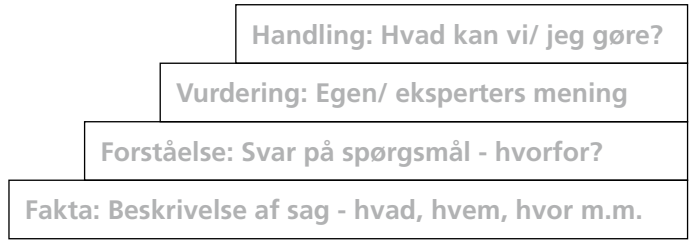

Problemtrappen læses nedefra. Her er det mest grundlæggende lag for at kunne bevæge sig op ad trappen i læringen om, hvordan der kan arbejdes med problemformuleringer.

Skolen understøtter arbejdsformen ved at kvalificere eleverne til at kunne fremlægge og præsentere tillært viden og produkter gennem anvendelse af forskellige præsentationsformer. Fx. har det praktisk-musiske område særlige udtryksformer.

Mangfoldighed i fremlæggelsesformen skal tage hensyn til modtagergruppens forskelligheder og dermed bidrage til, at budskabet bliver forstået.

At arbejde tværfagligt:

- Former elevernes identitet og giver brugbare værktøjer til mødet med en mangfoldig og kompleks verden

- Belyser og perspektiverer fag og faglige tilgange på nye måder

- Udfordrer professionelle og elever samt bidrager til ny læring

- Understøtter udviklingen af de personlige, sociale, sproglige og faglige kompetence

- Gør eleverne til centrale medspillere i forhold til at stille spørgsmål, vælge faglige tilgange og metoder

- Vil sige at orientere sig på tværs i som uden for skolen

- Understøtter arbejdet med eksempelvis de timeløse fag herunder den internationale dimension, de praktisk-musiske fag, dansk som andet sprog og faglig læsning

- Giver anledning til nye organisationsformer/holddannelse – eksempelvis på tværs af klasser, årgange og skoler

ET GODT EKSEMPEL: VIDEO OG REDIGERING – EN DEL AF SKOLENS MEDIEPLAN

Eleverne på en skole bliver tilbudt et kursus i videooptagelse og -redigering.
Kurset er et redskab til den tværfaglige dimension, og det giver eleverne mulighed for

- At mestre en præsentationsform og en kommunikationsform
- At forholde sig mediekritisk

Konkret indeholder forløbet fremstilling af en kortfilm og en musikvideo. Undervisning i dette er et redskab til projektopgaven samt i kendskab til video og redigering som udtryksform i mange sammenhænge.
Kurset er en del af et tværfagligt forløb, hvor der fx. i faget dansk skrives manuskript, udarbejdes storyboard og optageplan.

Den praktisk-musiske dimension
Kreativitet og læring

Skolen skal arbejde med de praktisk-musiske fag og den praktisk-musiske dimension på en sådan måde, at den tænkes ind i skolens samlede faglige og pædagogiske arbejde. Kreativiteten tænkes ind i fagligheden og fagligheden ind i kreativiteten.

Skolens kreative læringsmiljøer overskrider, udvider eller forandrer praksis. Læringsmiljøet skal kunne håndtere situationer, hvor praksis nødvendigvis må ændres. Kreativitet tilføjer basale kundskaber og færdigheder nye dimensioner. Når der i undervisningen gives rum til fordybelse, hvor både proces og produkt betones, vil der også være mulighed for opmuntring og tid til at eksperimentere, udforske, ændre og forsøge nye ting. Kreativitet handler om at få nye idéer, men i endnu højere grad handler kreativitet om at kunne realisere disse idéer.

Fælles for den praktisk-musiske dimension er, at den giver et nødvendigt grundlag for udvikling og dannelse af en alsidig personlighed, hvor alle potentialer hos den enkelte elev udfoldes.

De praktisk-musiske fag med deres mange erkendelsesformer har særlige muligheder for at fremme fantasi og kreativt arbejde. Dette kan give eleverne strategier, kompetencer og en lyst til at lære, som de kan overføre til læringen i mange andre fag og sammenhænge.

I de praktisk-musiske fag sker læring især gennem brug af sanser. Jo flere sanser der er i brug i en læringssituation, jo bedre bliver læringen. Fantasi og kreativitet opøves i fagene gennem de praktiske og analytiske tilgange blandt andet ved at øve evnen til at anvende redskaberne i nye sammenhænge.

Oplevelse, håndværk, personligt udtryk, analyse og fremvisning danner tilsammen en æstetisk læreproces. Denne proces skal realiseres gennem de praktisk-musiske fag. Elevernes forståelse skal hvile på viden i kombination med elevernes egne oplevelser og sansninger. Dette vil styrke elevernes udtryksevne, deres engagement, fællesskabsfølelse og selvværd. Eleverne er rige på udtryksmuligheder, hvis de bliver bevidste om dem og får mulighed for at udtrykke og dermed udvikle dem.

De læreprocesser, hvor kunsten inddrages, er aktive, medrivende og nydelsesfulde. Her er der brug for både rum og tid, så eleverne kan mærke, opleve og engagere sig. Eleverne skal lære både i og gennem kunst og kultur. Blandt andet derfor skal eleverne møde den professionelle kunst og herigennem udvikle kulturel dannelse.

Skolen skal fx. supplere dette møde gennem samarbejdet med kommunens kulturinstitutioner, klubber samt idrætsforeninger.

ET GODT EKSEMPEL: DEN KULTURELLE RYGSÆK

Danseren Mark er i gang med forskellige opvarmningsøvelser med klassen. Denne gruppe børn har svært ved bare at kunne klappe i takt. Ved hver øvelse starter Mark. Børnene hænger på, og der, hvor det kniber med at udføre øvelsen, går Mark ganske tæt på det enkelte barn

og gentager øvelserne rigtig mange gange. Ved hjælp af opmuntringer og rigtig tæt kontakt lykkes det langt hen ad vejen at få hægtet børnene på øvelserne. I flere situationer flytter Mark de øvelser, der skulle udføres med benene op i hænderne med det formål at undersøge, om børnene kan mestre fornemmelsen af rytmen bedre her. Efterhånden sættes øvelserne sammen til helheder.

Lærercitat, om fordybelsens gevinst: "Det, vi lærte den uge, svarer til et helt års udbytte". "Børnene overraskes over alt det, de har lært, og hvor dygtige, de bliver".

De personlige kompetencer, som de praktisk-musiske fag udvikler, er idéudvikling, teoretisk og praktisk problemløsning samt kendskabet til materialer. Disse kompetencer kan sammen med fokus på brugen af forhåndenværende materialer - eksempelvis frembringelse af skrotskulpturer, tasker af cykelslange og så videre tilføre fagene en bæredygtig funktion og være med til at gøre eleverne til bevidste og kritiske forbrugere i samfundet.

En styrkelse af de praktisk-musiske fag vil øge elevernes forståelse for sammenhængen mellem teoretiske og praktiske muligheder. En forståelse og kompetence der ruster eleverne til at tage initiativ og se nye og anderledes muligheder, når opgaver skal løses.

Denne fagrække arbejder i høj grad med at danne skabende mennesker, der kan arbejde med udviklingen fra idé gennem proces til produkt. En designproces som denne er tydelig, også når eleverne arbejder med projektarbejde.

ET GODT EKSEMPEL:
BEDSTESTRIK

En skole arbejder i håndarbejde med Bedstestrik. Det personlige udtryk øves ved at skulle strikke på egen hånd. Sammen med en Bedste analyserer eleverne arbejdet, og projektet afsluttes med en fremvisning af produkterne.

At arbejde praktisk-musisk betyder at:

- Der i undervisningen skal arbejdes med mange forskellige udtryksmuligheder

- Organiseringen af undervisningen skal give tid til at eksperimentere, udforske, ændre og nytænke

- Læringsmiljøet skal give eleverne mulighed for at komme med forslag til, hvordan de kan bruge deres viden i nye sammenhænge og på nye måder

- De praktisk-musiske fag spiller en lige så vigtig rolle som alle andre fag

- Den praktisk-musiske dimension skal være med til at bringe kreativitet ind i undervisningen

- Den professionelle kunst skal indgå i undervisningen for at befordre aktive, medrivende og nydelsesfulde, æstetiske læreprocesser

Kommunikative fællesskaber

Kommunikation har en central placering i skolen, hvor der tegner sig et mangfoldigt netværk af kommunikative fællesskaber.

Der kommunikeres på én måde om skole i eksempelvis lærerteam, på en anden måde blandt elever og på en tredje måde i forbindelse med skolehjem samarbejdet eller i samarbejdet med skolens interessenter i øvrigt. I disse fællesskaber er det de professionelles opgave at være med til at fremme den gode ligeværdige kommunikation således, at alle kan føle sig trygge og værdifulde og opleve kommunikationen meningsfuld. Anerkendende kommunikation og den gode dialog danner grundlag for et godt samarbejde.

I et lærerteam kommunikeres der omkring undervisning ud fra en flerfaglig vinkel med udgangspunkt i eksempelvis centrale læreplaner og didaktiske metoder. Dette sker ud fra det særlige kendskab, man har til elevgruppen, således at undervisningsdifferentiering tilgodeses.

Teamets lærere skal kunne forklare deres valg ud fra en didaktisk planlægning og skal kunne videreformidle, hvordan skolens særlige opgave varetages i forhold til den enkelte elev og fællesskabet, samt vejlede forældrene i, hvordan de kan understøtte skolens arbejde. (Se i afsnittet Evaluering og dokumentation om årsplaner.)

Lærere arbejder dog altid med det paradoks, at de til trods for ihærdig forberedelse ikke kan være sikre på, de når i mål med deres forehavende på en tilsigtet måde.

Men ved at tematisere bredt, både i tværfaglige forløb og indenfor enkelte fag og andre skoleaktiviteter og ved at undervisningsdifferentiere og give plads til en flerstemmig kommunikation omkring undervisningsforløbets mål og indhold, giver det mulighed for flere tilgange og forståelser, hvor endnu flere elever kan inddrages aktivt.

På denne baggrund kan lærere, elever og forældre indgå i en dialog, der har fokus på, hvorvidt og hvordan man nærmer sig de strategier og målsætninger, der er blevet aftalt, eller om der undervejs skal justeres i det oprindelige udgangspunkt. Det er læreren, der har ansvaret for at tilvejebringe en meningsfuld og tydelig dialog i forhold til alle undervisningsrelevante forhold i samarbejdet med skolens aktører.

ET GODT EKSEMPEL: COOPERATIVE LEARNING

Cooperative Learning er en undervisningsform, der via strukturerede samarbejdsprocesser skaber ny dynamik i klasseværelset. Elevernes indbyrdes samarbejde organiseres i såkaldte Cooperative Learningstrukturer, der fører eleverne igennem tænkning, skrivning, læsning, problemløsning, præstationer og alt det andet, men har brug for at gøre, når man lærer.
I Cooperative Learning skal hele kroppen bruges ud fra en viden om, at bevægelse og fysisk variation giver arbejdsglæde og øger koncentration og hukommelse.
I Cooperative Learning arbejdes der også med sociale relationer og konstruktiv adfærd, og metoden tilfører fagene nye dimensioner og gør undervisningen sjov og varieret.

Den gode kommunikation:

- Er central i et moderne demokratisk samfund

- Skolernes arbejde med elevernes kommunikative evner skal styrke elevernes sociale, faglige, personlige og sproglige kompetencer

- Sætter ord på tanker og handlinger i fællesskab

- Sætter ord på skolens opgave

- Tegner udviklingsperspektiver

- Giver anledning til fælles afklaringer og fælles afsæt for arbejdet i skolen

- Information kan fremme et godt og frugtbart samarbejde. En god kommunikation med forældrene giver dem mulighed for at bakke deres børn op i skolegangen og skolearbejdet

- Giver anledning til mangfoldighed og fokus

- Giver anledning til refleksion og meningsdannelse

- Udvikler argumentations- og formidlingsevne samt andre udtryksformer

En yderligere gevinst ved at sætte plads af i undervisningen til kommunikation er, at man ved at sætte ord på verden – ikke kun for sin egen skyld, men også i relation til det fællesskab, man indgår i – øger evnen til at formidle via eksempelvis mundtlige, skriftlige samt kropslige fremstillingsformer. Herigennem udvikles egne sproglige kompetencer. Sproglige kompetencer, der ikke blot er fundamentale med henblik på at kunne deltage i undervisningssituationer i skolen, men ligeså vigtigt for at kunne gøre sig gældende i en lang række fællesskaber uden for skolen samt i senere uddannelses- og livsforløb.

Eleverne skal lære at sætte ord på deres følelser, at vise gensidig respekt og tage hensyn til andre. I de ældre klasser skal de lære om forskellige kommunikationsformer eksempelvis assertion, argumentation, kommunikationsstrategier, kropssprog mv.

Desuden giver de elektroniske medier os nye og anderledes muligheder for kommunikation og måder at indgå i fællesskaber på fx mobiltelefon og internet. Skolen har i samarbejde med forældrene en opgave i at opdrage eleverne til hensigtsmæssig brug og håndtering af de nye medier, som indgår i undervisningen. Eksempler på dette kan være, at en klasse arbejder aktivt med sprogbrugen på chatsider, det etiske aspekt af mødet med andre i det virtuelle rum, brug af billeder på nettet, brug af mobiltelefonens mange funktioner i undervisningen etc.[10]

ET GODT EKSEMPEL:
KOMMUNIKATION PÅ KRYDS OG TVÆRS MED ALLE MIDLER.

En skole arbejder med at fremme kommunikationen via intranettet. Der aftales etiske regler for denne kommunikationsform og forventningerne hertil afstemmes. Al kommunikation om arrangementer på skolen, elevplaner, årsplaner, elevmapper, portefolio og oplysninger om undervisningens aktiviteter og indhold foregår således elektronisk.

10 http://www.emu.dk
Sådan bruger du IT og medier i undervisningen

m.v.h
med venlig hilsen

God trivsel
– Det brede sundhedsbegreb

I Herlev Kommune har vi en sundhedsstrategi, som tager afsæt i en bred forståelse af sundhed og trivsel.

God trivsel er grundlæggende for al læring, og god trivsel skal præge hele barnets opvækst og færden. Vi ser den enkelte elev som en del af et forpligtende fællesskab, hvor forskellighed respekteres og værdsættes. Der arbejdes bevidst med, at den enkelte elev accepteres af fællesskabet for at imødegå problemer med mobning.

God trivsel handler både om fysisk, psykisk og social velbefindende:

- fysisk trivsel handler om bevægelse, kost og hvor vigtigt det er at holde sin krop sund. Når der undervises i fysisk trivsel, betragtes kroppen som "motor", der har brug for sund mad og motion. Læring sker blandt andet gennem fysisk udfoldelse og kropslig erkendelse.[11]

- psykisk trivsel handler om personlig trivsel både i skolen, fritiden og hjemme. Psykisk trivsel er, når eleven dagligt føler sig set, anerkendt og imødekommet. Vi arbejder eksempelvis i hele kommunen med Den Gode Tone.[12] Alle skoler har mobbepolitik og arbejder ud fra et anerkendende perspektiv.

- social trivsel handler om gode sociale relationer og kompetencer i skolen og i fritiden. I skolen arbejder vi med trivsel udfra et individuelt og et socialt perspektiv, og der arbejdes med den enkelte elev som en del af fællesskabet. Dette sker i samarbejde med forældrene. Fx. gennem arbejdet med Den Gode Tone, venskabsklasser, klasseregler, det gode skole-hjem-samarbejde og arbejdet med begyndende identitetsdannelse.[13]

Det er vigtigt i dialogen med forældrene at betone forældrenes særlige ansvar for elevens sundhed og trivsel.

ET GODT EKSEMPEL:
BEVIDST ARBEJDE MED DEN SUNDE SKOLE

En skole har valgt at målsætte og beskrive tiltag i arbejdet med Den Sunde Skole. Hvert klassetrin har et ansvar i forhold til alderssvarende temaer og aktiviteter. Indholdet kan være organiseret som aktiviteter for hele skolen, i afdelinger, i enkelte klasser, og der er udvalgt materiale og indhold, som lærerne er ansvarlige for at tage op som en del af undervisningen. Planerne for de 10-14 årige indeholder fx.: Idrætsdag, motionsdag, cykling til ekskursionsmål, temaarbejde om kost og motion, Dansk skoleidræt, Get Moving, stå for skolens frugtbod, førstehjælp, sexualundervisning, alkohol og misbrug.

11 www.saetskolenibevaegelse.dk og www.bofnet.kk.dk

12 http://www.herlev.dk/born-og-unge/undervisning/verdier-for-folkeskolen/den-gode-tone/

13 www.klassetrivsel.dk og www.godskole.dk

Arbejdet med elevens trivsel er en del af samarbejdet mellem skole, fritidstilbud, psykologer, sagsbehandlere og sundhedsplejerske. Der tages i de tværfaglige sundhedsteam afsæt i elever med særlige behov.

I det tværgående samarbejde får de professionelle en fælles forståelse, og samarbejdet afleder en fælles indsats, så barnet får mulighed for at komme i trivsel. Barnets sociale og faglige trivsel kommer i udvikling. Alle professionelle medvirker i arbejdet og giver barnet plads til at komme i trivselsmæssig god udvikling.

Det tværfaglige sundhedsteam ser på barnets eller den unges samlede situation. Alle relevante parter deltager om muligt også sammen med forældrene. Der aftales en fælles plan med henblik på at skabe rammer for trivsel og udvikling hos barnet/ den unge.

SSP samarbejdet er også med til at forebygge, at et barn kommer i trivselsmæssige problemer.[14]

Arbejdet med de 10-14 årige giver nye udfordringer med den øgede frihed og det øgede ansvar, som børnene får. Det giver anledning til fornyet fokus og dialog om sundhed og trivsel dvs. nye emner om kroppens udvikling, forskelle mellem kønnene samt udfordringer i forhold til rygning og alkohol.

Det er også i 10-14 års alderen, at nogle elever begynder at eksperimentere med deres fremtoning i form af tøjstil og make up. Det er vigtigt, at der er plads til disse eksperimenter, og at man udviser tolerance i forhold til hinanden. I den sammenhæng kan det give mening at tale om, hvilke signaler voksne og børns fremtoning udsender.

Den primære trivsel i en klasse drejer sig om klassens åbenhed og tolerance i forhold til hinanden. Klassens sociale miljø er altafgørende for den enkelte elevs læring og trivsel.

14 www.herlev.dk/boern-og-unge/undervisning/ssp

God trivsel og det brede sundhedsbegreb betyder, at:

- Trivsel er grundlæggende for al læring
- Trivsel handler om fysisk, psykisk og social velbefindende
- Arbejdet med elevens trivsel sker i samarbejde med forældrene
- Arbejdet med elevens trivsel sker i samarbejde med øvrige professionelle
- Fysisk aktivitet skal være en del af undervisningen ud fra bevidstheden om, at elever lærer på mange måder

For at få fysisk aktivitet ind i den daglige undervisning giver det god mening at tilrettelægge undervisningsforløb, hvor flere dele af kroppen er i brug.

De fysiske rammer spiller derfor også en væsentlig rolle ved etableringen af læringsmiljøer, hvor eleverne trives og motiveres til at lære. Flere IT-værktøjer kan inddrages med henblik på at bruge bevægelse i læringssituationer fx. WII og Djeeo-løb via GPS.

Medborgerskab

Medborgerskab betyder:

- at man er en del af et større fællesskab både lokalt og globalt
- at respektere andres rettigheder og kende sine egne
- at kende til muligheder og begrænsninger, der både kan rumme en selv og andre indenfor fællesskabets rammer
- at deltage i udviklingen af fællesskabet

Demokrati skal være grundlaget for den måde skolens professionelle, elever og forældre er sammen på i skolen.

I folkeskolen kommer eleverne med vidt forskellige livshistorier. For at få plads til den enkelte i fællesskabet skal skolen:

- undervise i demokrati
- lære eleverne at fungere i demokratiske sammenhænge
- give eleverne viden om demokratiets indhold og form
- tilvejebringe demokratiske læringsprocesser. Disse skal indbefatte medbestemmelse, medansvar og socialt ansvar i forbindelse med skolens forskellige aktiviteter.

Det formelle medborgerskab

Det formelle medborgerskab er den nedskrevne og regelsatte del af demokratiet. For at forstå en demokratisk styreform skal eleverne undervises i demokrati og medborgerskab. Fx. grundloven, menneskerettighederne, folkeskoleloven, skolens regler, elevråd og klassens regler herunder begreber som ordstyrer, dagsordener, referat og flertalsbeslutninger. Der skal være anledning til refleksion over demokratiet både på mikro- og på makroplan.

ET GODT EKSEMPEL: UDVIKLING AF ARBEJDET MED MEDBESTEMMELSE PÅ SKOLEN

Overordnet arbejder en skole med elevernes medbestemmelse, medansvar, betydningsfuldhed, selvværd og motivationsfaktorer. Dette understøttes af arbejdet med demokratiske principper og arbejdet med pædagogiske og faglige mål. Helt konkret blev der blandt andet udarbejdet en ny struktur for elevrådets arbejde og organisering på skolen.

Elevrådets rolle på skolen er et eksempel på en engagerende øvelse i forhold til arbejdet med demokratiske færdigheder. Lærernes didaktiske syn på elevrådsarbejdet skal sammenkædes med elevernes opfattelse af elevrådet som interessevaretagende organ – også hvad angår skolens undervisning.

Det funktionelle medborgerskab

Det funktionelle medborgerskab dækker de uskrevne regler for fællesskab og samvær. Dialogen og de personlige kompetencer er grundlæggende for muligheden for at kunne indgå i et forpligtende fællesskab, der er båret af ligeværd og demokrati. Skolen skal ikke bare forberede til demokrati – den skal være demokrati

og således fremstå som en arbejdsplads med en demokratisk bestræbelse.

Det at tænke og fungere demokratisk er ikke noget, man kan læse sig til – det er noget, man skal opleve og lære. Man kan lære om demokratiske grundprincipper og opnå en viden om dem. Det er derfor vigtigt, at eleverne får lov til at afprøve de demokratiske spilleregler indenfor områder, hvor de både kan opleve medgang og modgang, men også oplever, at de kan få indflydelse, når de er aktivt handlende. Ellers risikeres at demokratisk adfærd ikke bliver en del af elevernes forståelse.

Det skal være tydeligt for eleverne, hvad lærerne forventer, når der arbejdes med demokratiske processer.[15] Eleverne skal forstå, at fundamentet for at kunne indgå i fællesskaber er arbejdet med såvel de personlige som de sociale kompetencer: fx initiativ, selvstændighed, selvkontrol, kritisk stillingtagen, samfølelse og ansvarsbevidsthed.[16]

De professionelle skal anerkende, at forudsætningerne for børn og unges deltagelse kan være forskellige. Der kan fx arbejdes med medbestemmelse og deltagelse efter denne model:

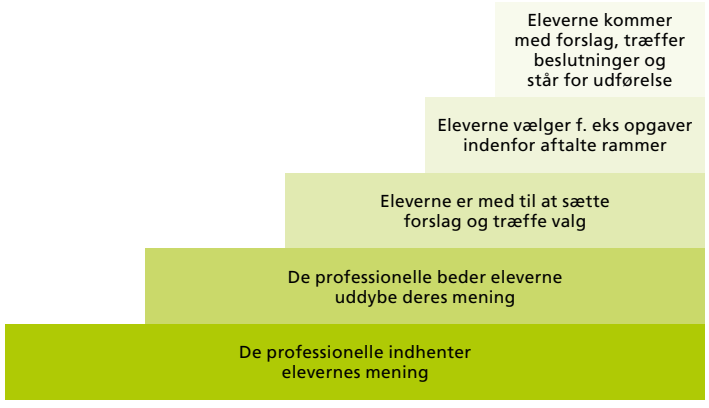

Efter modellen arbejdes med medbestemmelse i lagene: eleven som informant, eleven som deltager og eleven som selvbestemmende og udførende.

ET GODT EKSEMPEL: UDVIKLING AF ET GODT KLASSEMILJØ PÅ 6. KLASSETRIN.

I et arbejde med udviklingen af elevernes personlige og sociale kompetencer i en 6. klasse arbejdes der på, at den enkelte elev kan se, hvilke muligheder han/hun har for at præge klassens trivsel i positiv retning og med følelsen af medansvar. Undervejs i forløbet blev det tydeligt for lærerne, at eleverne ikke altid forstod ord som: at tage ansvar og at være medfølende. Dette affødte en konkret indsats: At være sprogligt præcise og forklarende i alle situationer – at kunne sætte ord på sine erfaringer.

Elevcitat 6. klasse: "Man skal ikke kun have sine egne meninger, og fx. hvis du har været op at slås, skal du lytte til, hvordan de andre har oplevet situationen".

15 www.pub.uvm.dk/2008/demokratikanon

16 www.inet-spf.dk og www.skolelever.dk

Medborgerskab:

- Deltagelse, medbestemmelse og medborgerskab skal præge alle fællesskaber

- Vi skal udvikle børns og unges deltagelse i fællesskaber ved at tage afsæt i den enkeltes forudsætninger herfor.

- Vi skal ikke alene lære børn om demokrati men også selv være demokratiske rollemodeller.

Skolen skal fremme elevernes lyst til demokratiske deltagelsesformer i samfundets mange aktiviteter og fællesskaber sidenhen fx.: Ungdomsråd, elevrådsarbejde, græsrodsarbejde, interesseorganisationer humanitært arbejde, underskriftsindsamlinger, læserbreve, politiske ungdomsorganisationer og så videre.

Kulturopdragelse

Demokrati og medborgerskab hænger sammen med de værdier og den kultur, vi bærer med os. Det er vigtigt at kunne forstå og anerkende, at der er andre kulturer og livsforståelser. Det er en opgave for skolen at sørge for, at eleverne ser sig selv som kommende borgere i et demokratisk samfund. I skolen må vi derfor arbejde med den mangfoldighed af udtryk, demokratiet har og derigennem skabe grobund for en fælles forståelse for, hvad det vil sige at være en aktiv medborger.

ET GODT EKSEMPEL:
PLADS TIL ALLE

En skole arbejder efter skoletid med et projekt, hvor inklusion er i fokus. Der arbejdes især på, at eleverne får et aktivt fritids- og foreningsliv. Eleverne motiveres herfor gennem et værkstedstilbud på skolen. Dette har blandt andet styrket elevernes og familiernes syn på betydningen af medborgerskabet.

ELVR

Evaluering og dokumentationsarbejde

Arbejdet med at fremme evalueringskulturen i folkeskolen har flere formål, dels at sætte fokus på de læringsprocesser der foregår, dels at registrere udviklingen og ikke mindst at dokumentere de resultater, der opnås. Evaluering skal således bidrage til at give et billede af elevernes faglige standpunkt, personlige og sociale trivsel samt tydeliggøre læringsprocesserne for den enkelte.

Evaluering bidrager til at fokusere på fastsatte målsætninger, den etablerede undervisning og de læringsprocesser, det afstedkommer – både undervejs og afslutningsvis samt at få blik for, hvad der virker.

I de senere år har målsætning og evaluering været i fokus som en del af skolens didaktiske opgave. Der er mange forventninger til skolens opgave i denne forbindelse. Det kan derfor som professionel ofte være et spørgsmål om at kunne vælge ud blandt de mange didaktiske muligheder, der er forbundet hermed.

Systematisk arbejde med evaluering skal understøtte en progression af elevens udvikling og læring og skal inddrage eleven, så eleven bliver i stand til at reflektere over egne læreprocesser og læringspotentialer. Både for professionelle og elever er evaluering med til at skabe en refleksionskultur i skolen.

Evaluering kvalificerer de professionelles samarbejde omkring planlægning af den pædagogiske opgave.

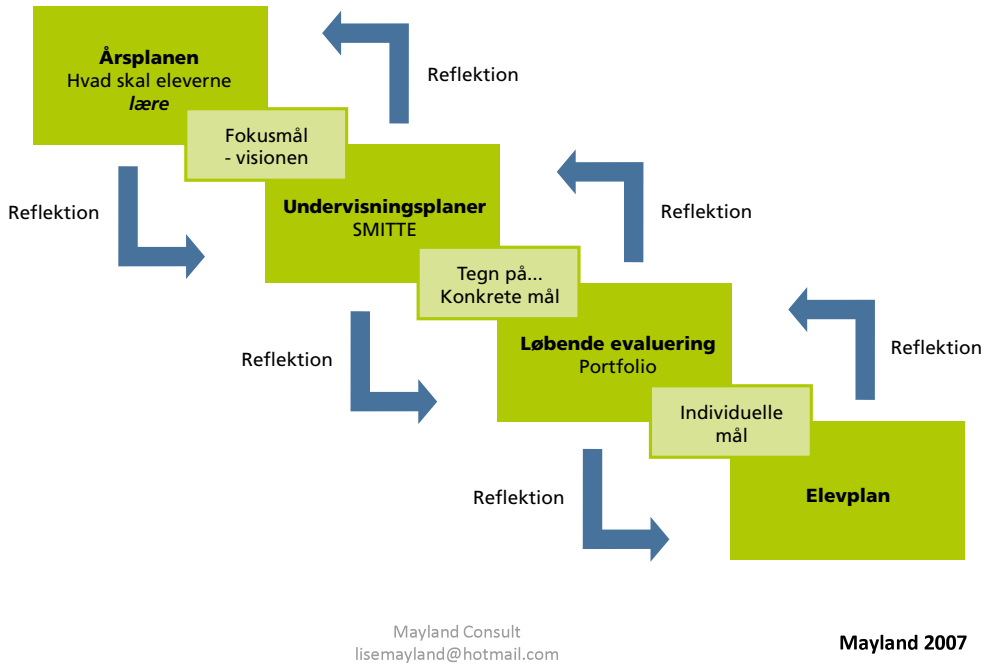

Figuren illustrerer, hvordan årsplan, undervisningsplan, elevplan og refleksion kan tænkes sammen, når overordnede og individuelle målsætninger skal udpeges, og undervisningsforløb herefter skal sættes i værk og evalueres.

Evalueringsresultaterne og dokumentationen vil udover tydeliggørelse for den enkelte elev, pædagog og lærer også bidrage til brobygningsarbejdet mellem de forskellige perioder og miljøer, eleven kommer i berøring med gennem sit skoleliv.

Opnåelse af mål og den løbende evaluering i dette arbejde bliver mest udbytterigt, hvis alle involverede tager ansvar i forhold til det arbejde, der skal gøres – det gælder både elev, forældre, pædagoger og lærere.

I det daglige skal det tydeliggøres, hvad der arbejdes med, og i hvilken retning, man bevæger sig.

Det kan ske konkret i form af logbog, portefolio, plancher, tegninger, video, drama, foto, observationsskemaer, quizzer m.m.

Arbejdet med mål og evaluering bringes ind i de øvrige refleksionsprocesser:

- at spørge sig selv og hinanden, hvorfor vælger vi at gøre sådan?
- at spørge sig selv og hinanden, giver det mening at gøre sådan?
- at spørge sig selv og hinanden om, hvor man er på vej hen?
- at spørge sig selv og hinanden om, hvordan man vil nå målet?
- at spørge sig selv og hinanden: virker det efter hensigten?

Læringsprocesser finder sted i et dynamisk felt. En systematisk, skriftlig evaluering vil være et godt afsæt for en vurdering af, om der skal justeres på metoder eller ændres på målsætningerne.

Udover obligatoriske evalueringsformer som de nationale test og elevplaner, findes en række evalueringsmetoder, som kan inspirere.

Evalueringsredskaber, som kan benyttes og udvikles, så de giver mening at arbejde med i relation til mål og intentioner, findes i den evalueringsmappe, der er udarbejdet til skolerne i 2006.

Portefolio og logbog[17]

Portefolio og logbog er en naturlig videreførelse af arbejdet med kufferten i 0 – 3. klasse. Dette redskab styrker elevens selvvurdering og sætter eleven i stand til at bedømme egne resultater og forudsætninger.

Logbogen med systematiske registreringer af begivenheder, planlægning, resultater og metoder er et værktøj, der sætter eleven i stand til at reflektere over læreprocessens forskellige elementer.

17 www.evaluering.uvm.dk

Hvor er vi nu – hvor kunne vi godt tænke os at komme hen – hvilke tiltag har vi brug for at gøre?

Portefolio og logbog kan føres elektronisk.

For at etablere hensigtsmæssige konstellationer omkring arbejdet med mål og evaluering, kan der benyttes forskellige samarbejdsformer.

Årsplaner – et vigtigt styringsredskab

Årsplanen er både en undervisnings- og læringsplan, som understøtter teamets didaktiske planlægning. Planen udarbejdes som et redskab til, hvordan man kan nå frem til såvel obligatoriske mål samt de fælles visioner teamet har for den specifikke elevsammensætning. Årsplanen er platform for pædagogisk og faglig udvikling. Den kunne kaldes en GPS for teamets arbejde med udviklings- og læreprocesser. Den bidrager samtidig til transparens i forhold til samarbejdet med ledelse, elever og forældre. I forhold til den didaktiske planlægning bør årsplanen indeholde overvejelser og sammenhæng mellem det:

- eleverne skal lære – mål
- måden de skal lære det på – metoder
- midler der benyttes
- hvordan man vil holde øje med effekten af undervisningen – evaluering

Arbejdet med elevplan og dokumentation af elevernes læring danner grundlag for teamets årsplan. Årsplaner kan føres elektronisk.

Evaluering og dokumentationsarbejde:

-Giver et billede af elevens faglige, personlige og sociale udvikling

-Kvalificerer brobygningsarbejdet

-Kvalificerer samarbejdet mellem de professionelle omkring sammenhænge mellem mål, midler og metoder i relation til den enkelte elevs trivsel og udvikling

-Kvalificerer elevens forudsætning for at tage medansvar for og reflektere over egne læreprocesser

-Involverer elevens forældre i de fremadrettede målsætninger

-Virker det efter hensigten?

Litteraturliste

Herlev Kommune, Børne- og Kulturforvaltningen. *På vej mod en fælles evalueringskultur, 2006*

Herlev Kommune, Børne- og Kulturforvaltningen. *Pædagogisk Rammeplan for de 0-10 årige. 2005*

Herlev Kommune, Børne- og Kulturforvaltningen. *"Den fælles skole – Herlev, læringsmiljø og pædagogisk analyse". 2008*

Herlev Kommune, *"Det gode liv. Sundhedsstrategi for Herlev Kommune". 2005*

Laursen, Per Fibæk & Hildebrandt, Steen. *Når klokken ringer ud – opgør med industrisamfundets skole, Gyldendal Business, 2009*

Armstrong, Thomas. *Mange intelligenser i klasseværelset, Adlandia 1999*

Laursen, Per Fibæk. *Den autentiske lærer, Gyldendal 2004*

Knudsen, Ann-Elisabeth. *Seje drenge og superseje piger, Schønberg 2007*

Stenlev, Jette m.fl. *Cooperative Learning – undervisning og samarbejdsstrukturer, Malling Beck 2006*

Boström,Lena. *Fra undervisning til læring – Læringsstile i praksis, Dafolo 2003*

Gregersen, Camilla m.fl. *Ingen arme, ingen kager, UP 2007*
Kristensen, René & Ørsted Andersen, Frans . *Flow, opmærksomhed og relationer, Dafolo 2004*

Bamford, Anne & Qvortrup, Matt. *The ildsjæl in the classroom, Kunstrådet 2006*

Dyste, Olga. *Det flerstemmige klasserum – skrivning og samtale for at lære, Gyldendal 2004*

Dyste, Olga. *Dialog samspil og læring. Klim 2003*

DCUM. *Elevmæglerne. 2006*

Hensel, Anni. *Årsplanstræet og portefolio, DAFOLO 2007*

UVM, DLF, KL. *Årsplaner, berigende, befriende og besværligt, UVMs forlag 2000*

Glud Jensen, Rene. *Pædagogisk ledelse i praksis, Kroghs forlag 2005*

Krøll Schwartz, Sisse. *Teamets mappe, DAFOLO 2004*

Skovboe Heckmann, Lene & Landsbo Willumsen, Karina, *Klasse- og læringsledelse – en kopi og arbejdsmasppe DAFOLO 2009*

Ritchie. *Relationer i teorier og praksis – perspektiv på pædagogisk tænkning, Billesø og Baltzer 2004*

Tveit, Arne *Anerkendelse, ros og klare regler i klasseværelset Dafolo 2010*

Linder, Anne *Pædagogisk relationsarbejde Dafolo 2010*

Bergkastet, Inger, Dahl, Lasse & Hansen, Andreas *Relationsorienteret klasseledelse – en praktisk håndbog Dafolo 2010*

Weidner, Margit *Kooperativ læring i undervisningen Dafolo 2010*

Artikler

Østerlund, Mona. *Mobilen med i timerne, Skole og Samfund 2009*

Hansen, Jakob Skjernaa & Dorf, Hans. *Opdragelse til hvilket demokrati, Folkeskolen 2005*

Back, Christian. *Det er ikke så svært, (om deltagelse i internationale projekter), Liv i skolen 4 2008*

Kristensen, Hans Jørgen. *Nogle overvejelser om projektarbejde i skolen, Information/24*

Nielsen, Arno Victor. *Samtale som ideal - ikke idyl, Asterisk 12 2003*

Løw, Ole & Svejgaard. Erik. *Spil med sproget, Kvan 2002*

Fergusson, Dianne L. *Mangfoldighed stiller nye krav til lærere, DPU 2005*